

Миомир РАДУНОВИЋ

НЕКА ПИТАЊА ЗАВИЧАЈНЕ ИСТОРИЈЕ У ЉЕШАНСКОЈ НАХИЈИ

Изражавам велику захвалност Одбору за историју за позив да учествујем у раду овог округлог стола. Такође, изузетно поштовање за оне који су одлучили да на дневни ред ставе ову тему која има тако широки круг поклоника.

Истражујући у времену и простору братство Радуновића, као и село Прогоновићи, примијенио сам дедуктивну методу. Огњиште братства, село Прогоновиће, нијесам посматрао изоловано, већ сам га приказао као дио Љешанске нахије и Црне Горе, јер се само на тај начин може добити права слика објекта истраживања.

Илустрације ради, стотињак страна у књизи *Радуновићи из Љешанске нахије*, посветио сам историји једне од четири нахије Старе Црне Горе, што, узгред речено, представља први покушај да се прошлост Љешанске нахије саопшти на једном мјесту, у једној књизи. С тим у вези, напоменуо бих да је у књизи, поред осталог, дат нови прилаз изучавању коријена Љешанске нахије, њеног имена, племенске организације, територије и територијалне подјеле, истраге потурица и описано седамдесетак бојева и сукоба у којима су учествовали Љешњани у борбама за слободу Црне Горе.

У томе поглављу изражена је интеракција између основне и шире теме и снажно прожимање завичајне историје и историје Црне Горе, што само по себи говори о завичајној историји као једном од стубова научне историографије, нарочито у историји Црне Горе, односно Подловћенске Црне Горе. Штавише, потпора коју пружа завичајна историја може значајно допринијети отклањању неких историјских дилема.

Да бих то поткријепио, навешћу само неке примјере којих у завичајној историји Црне Горе има много.

Бој у Прогоновићима, који је Његош смјестио у завршну сцену *Горског вијенца*, који до данас није био историјски расвијетљен, у овој књизи је први пут аргументовано презентован.

Овај бој који се збио 23. маја 1691. године, у класификацији црногорских бојева по значају заузима високо мјесто, па др Славко Мијушковић пише: „Побједа Комана над Турцима био је велик догађај не само за Црну Гору, већ и за Млетачку републику, а за ову посљедњу и гаранција више о способности Црногораца да се, неспремни и скоро ненаоружани, успјешно боре против добро наоружаног непријатеља”.

Проблем је у томе што је у актуелној историји Црне Горе овај бој погрешно забиљежен као бој у Команима, иако је на основу многобројних доказа изнесених у књизи Радуновићи из Љешанске нахије неспорно утврђено да се у конкретном случају 23. маја 1691. не ради о боју у Команима, већ о боју у Прогоновићима, како га је записао и Петар Петровић Његош у напоменама за *Огледало српско*, као и у завршној сцени *Горског вијенца*.

За црногорску традицију карактеристично је да предано чува сјећања на своју прошлост, посебно када је у питању значајна побједа као што је ова. С друге стране, становници данашњих Комана не памте било који топоним у Команима на којем би се одвијала горе наведена борба 1691. године, док је предање о истом боју, у Прогоновићима и у Љешанској и Катунској нахији, веома добро сачувано.

У *Историји црногорског народа*, Драгоје Живковић овај бој лоцира „у Команима, у Љешанској нахији”, при чему бих напоменуо да се Комани данас не налазе у Љешанској, него у Катунској нахији, док су се Прогоновићи, као мјесто боја, одувijek налазили у Љешанској нахији.

Полазећи од једног млетачког документа који говори о овом боју, др Глигор Станојевић је прихватио глобални назив Комани, који је употребио писац млетачког извјештаја, не улазећи у то да су Прогоновићи крајем 17. вијека припадали Горњим Команима, да се један заселак у Прогоновићима назива Команско брдо, те да је Радун, код чије је куле био бој у Прогоновићима, био кнез Комана, што се јасно види из млетачких докумената из 1661. и 1663. године.

Без обзира што је аутор млетачког извјештаја погрешно навео да се бој одиграо у Команима а не у Прогоновићима, треба нагласити да су подаци из овог млетачког документа подударни са завршном сценом *Горског вијенца* у којој је опјеван бој у Прогоновићима.

Претпостављам да ће убудуће истраживачи научне историографије ово имати у виду.

Такође, вјерујем да ће професионални историчари показати интерес за оригиналнији приступ у обради племенске и нахијске организације и истраге потурица у овом дијелу Старе Црне Горе, који је исто тако приказан у овој књизи.

С обзиром на природу овог скупа и, свакако, цијенећи ваше вријеме, о томе не бих посебно говорио, иако је неоспорно да завичајна историја може значајно обогатити укупна сазнања и у овом сегменту наше старине прошлости.

Наравно, ово су само нека од многобројних питања разубјене завичајне историје Црне Горе и њиховом прикупљању, истраживању и публиковању, убудуће треба прићи много организованије него до сада.

Посебно треба истаћи да статус завичајне историје у Црној Гори данас није завидан, јер она партиципира у дилемама савремене историје Црне Горе. Наиме, неки настоје да из ње избришу све оно што се не уклапа у њихов историјски, односно државни концепт, при чему оштрицу властите критике усмјеравају нарочито на племенску, етничку и етнологику историју. У томе иду толико далеко, да зарад својих краткорочних циљева ниподаштавају дјело познатих ауторитета у овој области: Вука Караџића, Ердељановића, Андрије Јовићевића и других угледних стваралаца.

Сматрам да треба указивати на ове проблеме, јер није довољно истину спознати и уважити, него се за њу треба борити и ријечју и пером. Нарочито зато што се истина налази у малом кругу, док је заблуда неизмјерна.

На крају бих предложио Одбору за историју да формира једно тијело за помоћ на изради и објављивању ове врсте литературе. Цијеним да би једна од приоритетних обавеза овога тијела био рад на библиографији завичајне историје Црне Горе и систематизацији принципа на којима би се темељила израда ове историјске литературе.

Када је у питању библиографија завичајне историје, напоменуо бих да је више компетентних стваралаца из Љешанске нахије, на састанку одржаном 12. 9. 2002. године, указало на неопходност рада на библиографији завичајне историје Љешанске нахије као основи за рад на потенцијалној *Монографији Љешанске нахије*.

Извјесно је да би за нас, у том послу, било драгоцјено искуство поменутог тијела Одбора за историју. Коначно, вјерујем да би то допринијело успјешнијем раду и у овој области, заправо да би то било добро и за завичајну историју и за научну историографију у Црној Гори.

Miomir RADUNOVIĆ

SOME THEMES ON HOMELAND HISTORY IN LJEŠANSKA NAHIJA

Summary

This supplement analyzes the distinguished characteristics of the methodology already widely used by the author in his book, *Radunovici iz Ljesanske nahije*.

It calls attention towards the utmost importance of history of the native region/country (i. e. histories written by nonprofessional historians) as one of primary sources of scientific historiography. On the basis of numerous evidence, the supplement introduces a notable battle of Progonovici (fought on May 23, 1691), which was extolled in the final scenes of *The Mountain Wreath* – an epic poem by Petar Petrovic Njegosh – but which the scientific historiography incorrectly identified as the battle of Komani.